

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет менеджменту, адміністрування та права
Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та
соціально-гуманітарних дисциплін

ФІЛОСОФІЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ДІЛОВІ КОМУНІКАЦІЇ

Методичні вказівки
до проведення семінарських занять з дисципліни
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти денної та заочної форми здобуття
освіти зі спеціальності 204 «Технологія
виробництва і переробки продукції
тваринництва»

Харків
2023

Міністерство освіти і науки України
ДЕРЖАВНИЙ БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет менеджменту, адміністрування та права
Кафедра ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування»
та соціально-гуманітарних дисциплін

ФІЛОСОФІЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ДІЛОВІ КОМУНІКАЦІЇ

Методичні вказівки

до проведення семінарських занять з дисципліни
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої
освіти денної та заочної форми здобуття
освіти зі спеціальності 204 «Технологія
виробництва і переробки продукції
тваринництва»

Затверджено
рішенням Науково-
методичної ради
факультету МАП
Протокол №9 від
25.05. 2023 р.

Харків
2023

УДК 165.6/8: 167/168
Ф 56

Схвалено
на засіданні кафедри ЮНЕСКО «Філософія
людського спілкування» та соціально-
гуманітарних дисциплін Протокол 11
від 28квітня 2023 р.

Рецензенти:

В. В. Прокопенко, доктор філос. наук, проф., професор Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

Я.М. Білик, доктор філософських наук, професор, Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна.

Ф 56 Філософія критичного мислення та ділові комунікації : метод. вказівки до проведення семінарських занять з дисципліни для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ден. та заоч. форми здобуття освіти зі спец. 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва» / Державний біотехнологічний університет; авт.-уклад. Л.В. Фірсова – Харків : [б. в.], 2023. – 32 с.

Методичні вказівки до проведення семінарських занять з дисципліни «Філософія» розроблено відповідно до навчальної програми. Видання включає програму та структуру навчальної дисципліни, теми для самостійного засвоєння здобувачами (з вказуванням літературних джерел), рекомендовану літературу та електронний ресурс, питання для самоконтролю. Видання призначено здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти денної та заочної форми здобуття освіти зі спеціальності 204 «Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва».

УДК 165.6/8: 167/168

Відповідальний за випуск: Н. І. Моїсєєва, д-р екон. наук, проф.

© Л. В. Фірсова, 2023 © ДБТУ, 2023

ЗМІСТ

Загальні методичні рекомендації	Ошибка! Закладка не определена.
Опис навчальної дисципліни.....	Ошибка! Закладка не определена.
Структура навчальної дисципліни.....	Ошибка! Закладка не определена.
Методи оцінювання та розподіл балів	9
Шкала оцінювання	Ошибка! Закладка не определена.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I.....	Ошибка! Закладка не определена.
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II	20
Інформаційні ресурси	28

Загальні методичні рекомендації.

Мета курсу – надання студентам ґрунтовних знань у сфері науки про головні засади критичних підходів в мисленні, форми та прийоми раціонального пізнання, види і форми ділових комунікацій в професійній діяльності. **Завдання вивчення дисципліни** полягають у підготовці студентів до самостійного критичного прагматичного мислення, заснованого на повазі до людини та до зовнішнього світу. Сучасний світ ставить дуже високі вимоги до ясності, чіткості і обґрунтованості понятійних і аргументних конструкцій. Тому одним з головних завдань курсу є вироблення у студентів раціонального, проблемно-орієнтованого, критичного мислення.

В результаті вивчення курсу студенти повинні:

- **знати** структурні елементи, основні принципи, етапи, прийоми та технології критичного мислення; критерії вірогідності та обґрунтованості аргументації; види стратегії, методи прийняття рішень та необхідний для цього інструментарій критичного мислення; методи стимулювання, функції та види креативного мислення; поняття, види, функції ділових комунікацій та їх використання в професійній діяльності.
- **уміти** використовувати моделі та технології критичного мислення на практиці; застосовувати різні стратегії та методи прийняття рішень в соціальній та професійній діяльності; формулювати та відстоювати власну позицію по різних проблемам; володіти навичками ділових комунікацій в професійній сфері.

		Самостійна робота			
		<u>60</u> год.	год.	<u>80</u> год.	год.
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – <u>3</u> ; самостійної роботи студента – <u>5</u>	Рівень вищої освіти: <u>бакалавр</u>	Вид контролю:			
		<u>екзамен</u>		<u>екзамен</u>	

Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів та тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	Загальний обсяг	аудиторних				Самостійна робота	Загальний обсяг	аудиторних				Самостійна робота
		усього	в тому числі					усього	в тому числі			
	лекції	лабораторні	практичні		лекції	лабораторні	практичні					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1 Критичне мислення як об'єкт міждисциплінарних досліджень												
Тема 1 Критичне мислення: поняття та основні проблеми	17	10	2		2	6		7	1		2	4
Тема 2 Моделі та технічні прийоми критичного мислення	18	10	2		2	6		8	1		1	6
Тема 3 Закономірності формування	20	11	1		2	8		9			1	8

понятійного мислення												
Тема 4 Філософські основи теорії прийняття рішень та критичний аналіз аргументації.	17	7	2		1	4		10			10	
Тема 5. Ментальні карти та смисловий дизайн в логіці	20	8	1		1	6		12			12	
<i>Разом за змістовним модулем 1</i>	92	46	8		8	30		46	2		4	40

Змістовий модуль 2 Ділові комунікації в професійній діяльності												
Тема 6 Ділові комунікації: поняття, сутність та види.	12	4	1		1	2		8	1	1		6
Тема 7 Практика публічного виступу.	24	12	2		2	8		12	1	1		10
Тема 8 Принципи та засоби полеміки. Діалог та дискусія.	16	8	1		1	6		8				8
Тема 9 . Ефективні комунікації при проведенні переговорів	21	11	1		2	8		10				10
Тема 10 Методи генерації ідей в діловій комунікації.	15	9	2		2	6		6				6
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	88	44	6		8	30		44	2	2		40
Всього годин	180	90	14		16	60		90	4	6		80

Методи оцінювання та розподіл балів

Оцінювання знань студентів передбачає виконання таких форм роботи:

- поточне тестування наприкінці кожного модулю;
- виконання індивідуального навчально-дослідного завдання;
- підсумковий письмовий тест в формі іспиту.

Модуль														ІН Д З	ІСП ИТ	СУ МА
Модуль I .							Модуль2									
Т 1	Т 2	Т 3	Т4	Т 5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т1 0	Т1 1	Т 1 2	Т 1 3	Т 1 4	14	30	100
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4			

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.

Тема 1. *Критичне мислення: поняття та принцип діяльності.* (4год.)

1. Критичне мислення – необхідний навик ХХІст.
2. Поняття «мислення», «критичне мислення». Мислення та знання.
3. Основні компоненти критичного мислення: теорії, практики, установки.
4. Роль критичного мислення в побудові сучасної раціональної картини світу.

Методичні вказівки.

В сучасному науковому світі термін «критичне мислення» неоднозначно сприймається в різних сферах в залежності від мети досліджень та рішень поставлених задач. В « Концепції розвитку громадянської освіти в Україні» критичне мислення визначене як одне з пріоритетних завдань, характерними ознаками якого є здатність формувати та аргументовано відстоювати власну позицію, поважаючи відмінні думки, якщо вони не порушують прав та гідності інших осіб; здатність критично аналізувати інформацію, розглядати питання з різних позицій, приймати обґрунтовані рішення. У «Всесвітній декларації про вищу освіту для XXI століття» критичне мислення розглядається як новаторський підхід в сфері освіти та як необхідна навичка сучасної людини, яка безпосередньо пов'язана з науковою діяльністю. Мова йде про взаємозв'язок критичного та креативного мислення, так як формування нових ідей це завжди критика старих. Існує безліч уявлень щодо критичного мислення, які напрацювала історія філософії. Це майєвтика Сократа, логіка Аристотеля, скептицизм Пірона, раціоналізм Декарта, критицизм Канта, ідеї відкритого суспільства Поппера. Представник Франкфуртської критичної школи Ю. Хабермас вважав, що критичне мислення – це філософський підхід, який можна запровадити як в сфері освіти як ефективну раціональну комунікацію, так і використовувати в психологічних та соціологічних дослідженнях. При всій різноманітності дефініцій критичного мислення можна виділити основні його смисли (рис). Серед основних навичок критичного мислення є здатність до аналітичного та логічного мислення, вміння оцінювати та рефлексувати, аргументувати, приймати незалежні рішення. Основоположник концепції критичного мислення Дж. Дьюї вважав, що критичне мислення розпочинається з постановки проблеми та пошуку шляхів її вирішення. В своїх роботах «Як ми думаємо», «Демократія та освіта» він називає критичне мислення методом інтелектуальної освіти, який сприяє виживанню нашої цивілізації.

Питання для самоконтролю.

1. Виділіть та охарактеризуйте основні підходи до визначення «критичного мислення».
2. Проведіть порівняльний аналіз критичного та творчого модусів мислення. Наведіть приклади з особистого досвіду.
3. Дайте визначення термінам «уява», «мислення», «інтуїція», «критика», «самокритика».
4. В чому полягає «установка на критичне мислення» і який процес її формування?

Завдання для семінарського заняття.

Виконати індивідуальне завдання у формі реферату за однією із тем.

Теми рефератів до семінарського заняття №1

1. Роль Сократа як основоположника критичної традиції в європейському мисленні.
2. І. Кант про критичне мислення як соціальне явище.
3. Основні підходи до визначення поняття «критичне мислення».
4. Міждисциплінарна природа критичного мислення.
5. Розвиток традицій критичного мислення в Україні.

Структура індивідуального завдання:

- титульна сторінка;
- план;
- вступ;
- основна частина (відповідно до обраного питання);
- висновки;
- список використаної літератури.

Максимальна оцінка 20 балів.

Оцінка може бути знижена за:

- недостатнє висвітлення теми(4 бали);
- за відсутність того чи іншого із структурних елементів(4 бали за кожний елемент).

Питання тестової перевірки знань:

1.Критичне мислення це:

- вміння накопичувати інформацію;
- навчання людей думати;
- навчання використовувати ресурси свого розуму.

2. Як співвідноситься філософія з критичним мисленням:

- філософія невід’ємна частина критичного мислення;
- критичне мислення базується на філософії;
- філософія розвиває критичне мислення.

3. Як співвідноситься критичне та креативне мислення:

- це різні форми мислення;
- критичне мислення як основа для креативного;
- вони тотожні.

4. Рефлексія як навичка критичного мислення це:

- оцінка якості власного міркування;
- інтуїтивне відчуття реальності;
- аргументований доказ.

5.Хто автор цитати «Свобода – це можливість та здібність жити своїм розумом»:

- І. Кант;
- Дж. Дьюї;
- Р. Пол.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Голибард Е. Щоб думати і чинити правильно. Нариси технології системного мислення / Голибард Е. – К. : Вечірній Київ, 1998. – 168 с.
2. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-p#Text> (дата звернення 20.10.22)
3. Всемирная декларация о высшем образовании для XXI века. - Париж: Конференция ЮНЕСКО, 1998. ст.9.
4. Кант И. Ответ на вопрос: что такое Просвещение? // Соч. в 6-ти тт. – М., 1966. Т.6.
5. Ивунина Е.Е. О различных подходах к понятию «критическое мышление» / Молодой ученый, 2009, No 11. –С. 170-174.
6. Платон. Діалоги. Харків: Фоліо. 2008
7. Тягло О. Критичне мислення: [навч. посібник] / О.В. Тягло. – Харків : Основа, 2008. – 187 с.

Тема 2. Критичне мислення як процес прийняття рішень.(1год.)

1. Філософські основи теорії прийняття рішень.
2. Критичний аналіз та прийняття рішень.
3. Вибір альтернатив як ключовий момент прийняття рішення.

В першому питанні необхідно проаналізувати сучасний стан теорії прийняття рішень, понятійне забезпечення процесу прийняття рішень(ППР), види, стратегії і методи прийняття рішень, в тому числі і рефлексивні. Особливо треба звернути увагу на інструментарій критичного мислення, необхідний для прийняття рішень, функціонування понять «місія», «рішення», «прийняття рішень», «процес прийняття рішень»

В другому питанні мова йде про специфіку впливу ситуативних і контекстуальних чинників на ППР, види зазначених факторів. Ці тенденції відображені в моделі ситуативних рамок прийняття рішень. У виборі альтернатив можливо розглянути модель Карнегі як методики оптимізації. Слід розглянути вплив людського фактору на ППР, враховуючи особистісні та психологічні установки як детермінанти процесу та роль коаліції. Дайте визначення поняттям: «ситуаційні рамки прийняття рішень», «модель Карнегі», «обмежено раціональний підхід», «раціональний підхід», «запрограмовані рішення», «ідентифікація проблеми», «інтуїтивно прийняте рішення», «коаліція» та «консенсус».

Питання для самоконтролю.

1. Перерахуйте і охарактеризуйте найбільш поширені теорії прийняття рішень. Дайте їх класифікацію. Який понятійний апарат забезпечує процес прийняття рішень?
2. Яку роль виконує рефлексивне мислення в процесі прийняття рішень? Як пов'язано критичне мислення з процесом прийняття рішень? Аргументуйте свою відповідь.
3. Чому в прийнятті рішень бере участь інтуїція? Чи можете ви пригадати, коли, приймаючи рішення, ви поклалися на інтуїцію?
4. Назвіть основні методи прийняття рішень. Згадайте різні групи, які приймають рішення, в яких ви брали участь за останні роки. Чи вважаєте ви, що в цих ситуаціях виявлялося групове мислення? Які ознаки були очевидні?

Завдання для семінарського заняття:

Виконати індивідуальне завдання. Написати тест-есе на одну із запропонованих тем.

Теми есе до семінарського заняття:

1. Критичне мислення та процес прийняття рішення.
2. Специфіка впливу ситуативних та контекстуальних факторів на процес прийняття рішення.
3. Інструментарій критичного мислення, який необхідний для прийняття рішень.
4. Роль аргументації в процесі прийняття рішення.
5. Види та засоби теоретичної аргументації.

Максимальна оцінка 10 балів.

Обсяг есе 5 сторінок.

Оцінка може бути знижена за:

- недостатнє висвітлення теми(4 бали).

Питання тестової перевірки знань.

1.Рішення це:

- результат інтелектуальної діяльності;
- вибір між альтернативними варіантами;
- варіант досвіду.

2. Децидент це:

- особа або група осіб, що приймають рішення;
- конфліктна ситуація;
- позитивний результат.

3.Рішення за наявністю інформації:

- кількісні, евристичні;
- визначенні, ймовірнісні;

-довготривалі, оперативні.

4. Рішення за методами розробки:

- кількісні, евристичні;
- визначенні, ймовірнісні;
- довготривалі, оперативні.

5. Рішення за періодом дії:

- кількісні, евристичні;
- визначенні, ймовірнісні;
- довготривалі, оперативні.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Єришев А.О., Лукашевич М.П. Логіка: Курс лекцій. - 2-е вид., доп. і перероб. -К.: 1999.
2. Кушлик-Дивульська О.І., Кушлик Б.Р. Основи теорії прийняття рішень. – К., 2014. – 94с.
3. Терно С. Теорія розвитку критичного мислення. Запоріжжя. 2011.
4. Тягло О. Критичне мислення: [навч. посібник] / О.В. Тягло. – Харків : Основа, 2008. – 187 с.

Тема 3. Поняття: структура та види спростування.(2год.)

1. Логічна форма міркувань. Види міркувань.
2. Поняття логічного закону.
3. Форми раціонального пізнання: поняття, судження, умовиводи.
4. Силогістика та метод таблиць істинності.

Поняття «формальна логіка» підкреслює, що логіка, перш за все, має справу з формою міркувань і абстрагується від їх змісту. Для фіксації логічної форми міркувань використовуються спеціальні символи, які дають нам змогу створювати послідовність та підпорядковуватись певним правилам. Необхідно на конкретних прикладах показати яким чином із природних міркувань будується модель за допомогою методу формалізації. Ще з давнини міркування поділяються на теоретичні та практичні, дедуктивні та правдоподібні. Сучасна логіка визначає теоретичні міркування як такі, що переслідують мету обґрунтування знань. Їх вірогідність оцінюється на підставі відповідності чи невідповідності до дійсності. Результатом таких міркувань є формулювання наукових положень. Практичні міркування спрямовані на обґрунтування діяльності людини в різних напрямках. Ці міркування недоречно оцінювати з точки зору істинності чи хибності. Вони можуть бути правильними чи неправильними, хорошими чи поганими. Наведіть приклади таких міркувань. Схеми дедуктивних міркувань представляє закон логіки(істинні засновки таких міркувань приводять до істинного висновку). У правдоподібних міркуваннях зв'язок між висновком та засновками спирається не на логічний закон, а на психологічні засади.

Визначте характерні риси дедуктивних та правдоподібних міркувань. В другому питанні дайте визначення класичних законів логіки (тотожності, протиріччя, виключення третього) та наведіть приклади їх використання. Раціональне пізнання(абстрактне мислення) – це процес цілеспрямованого системного відтворення дійсності і представлені її в таких логічних формах як поняття, судження та умовивід. Слід дати визначення логічним формам раціонального мислення та навести приклади їх застосування. Дайте визначення поняттю «силогізм», з'ясуйте форми(фігури) силогізму та їх графічну та об'ємну інтерпретацію. У логіці існує безліч методів для встановлення типу висловлень. Одним із таких є метод таблиць істинності. Покажіть на прикладі як будуються та працюють ці таблиці.

Питання для самоконтролю.

1. Які правила доказового міркування і можливі логічні помилки? Перерахуйте, охарактеризуйте та наведіть приклади.
2. Дайте визначення поняттям: доказ, аргументація, універсальна аргументація, контекстуальна аргументація, умовивід.
3. Які способи переконливого впливу Ви знаєте? Перерахуйте, охарактеризуйте та наведіть приклади.

Питання тестової перевірки знань.

1. Логіка - це:

- наука про мислення;
- наука про правильне мислення;
- наука про слово.

2. Поняття – це:

- форма мислення, яка відображає істотні властивості предметів;
- правила поведінки;
- різновид раціонального пізнання, націленого на істину.

3. Судження – це:

- така форма мислення, яка розкриває зв'язок між предметом та його ознакою
- така логічна фігура, яка демонструє вірогідність законів логіки.
- юридична процедура згідно визначеним правилам.

4. В процесі аргументації необхідно керуватися:

- основними законами формальної логіки;
- правилами категоричного силогізму;
- маніпулятивними прийомами.

5. Силогізм – це:

- міркування, що складається з двох засновників та одного висновку;
- фігура мови, яка приводить до вірогідних рішень;
- результат дедуктивного умовиводу.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Голибард Е. Щоб думати і чинити правильно. Нариси технології системного мислення / Голибард Е. – К. : Вечірній Київ, 1998. – 168 с.
2. Єришев А.О., Лукашевич М.П. Логіка: Курс лекцій. - 2-е вид., доп. і перероб. -К.: 1999.
3. Жеребкін В.Є. Логіка. - Харків, 1995.
4. Жоль К.К. Вступ до сучасної логіки. - К.: Вища школа, 1992
5. Тягло О. Критичне мислення: [навч. посібник] / О.В. Тягло. – Харків : Основа, 2008. – 187 с.

Тема 3. Ментальні карти, смисловий дизайн та елементи креативного мислення

1. Що таке ментальна карта?
2. Як підвищити ефективність мислення за допомогою ментальних карт.
3. Загальні правила по створенні ментальних карт.

Ментальна карта (інтелект-карта, mind-map) – це техніка візуалізації мислення, яка дає змогу фіксувати та обробляти інформацію, спосіб зображення процесу загального системного мислення за допомогою схем. Різновиди визначень можна привести із книги Тоні Б'юзена «Супер мислення», де розкривається інструментальна природа ментальних карт та їх креативна сутність. В класичній версії основна думка чи ідея малюється посередині, а все додаткове – навкруги. Мова йде про креативне мислення, тому що тут немає правил та формальностей. Можливо малювати ментальні карти зліва направо, зверху до низу, в різних формах та фігурах. Основне тут це - фіксація думок в зрозумілій для вас формі. В другому питанні необхідно визначити переваги карт та середовище їх застосування: в навчанні, презентації, плануванні, прийнятті рішень т. ін. Скористуйтеся порадами щодо підвищення ефективності мислення за допомогою ментальних карт. Скористайтесь

посиланням:

https://www.canva.com/ru_ru/obuchenie/mentalnye-karty-21-sovet/

Тут надані поради поетапного створення ментальних карт, основні правила побудови логічних ланцюжків мислення, головні правила теорії кольорів, символів, шрифтів. Визначте загальні правила по створенні ментальних карт.

Питання для самоконтролю.

1. Чому ментальні карти називають картами для розуму?
2. Як співвідносяться поняття «карти розуму», «інтелект-карти», «карти пом'яті», «mind-map»?
3. Наведіть приклади ефективного застосування ментальних карт.

Завдання для семінарського заняття.

Виконати індивідуальне завдання «Створення Я-карти».

Мета завдання: засвоєння теоретичного матеріалу та набуття навичок створення ментальної карти.

Загальні рекомендації:

- можливі теми: сім'я, професія, хобі, друзі, біографія, сильні ваші сторони та найбільш перспективні області, бажання, цілі;
- визначте мету. Мета – це опис бажаного стану, який треба досягти та зберегти в майбутньому. Задачі будуть слугувати меті;
- пізнайте свою місію. Місія – це девіз вашого життя. Вона буде стимулювати ваші бажання і бачення, генерувати цілі або пристосовувати їх до себе;
- сформулюйте своє кредо. Над місією стоять ваші цінності, ваш світогляд, виходячи з якого Ви визначаєте себе як людину, визначаєте своє місце в цьому світі, у Всесвіті;
- карти допоможуть зібрати та систематизувати різноманітні аспекти та думки: запишіть свої асоціації, потім їх візуалізуйте (малюнки, фото, візуальні колажі);
- образно-емоційне мислення допоможе вам коротко сформулювати мету, місію та кредо. Візуалізовані образи будуть завжди перед вашими очима, а це спряє їх досягненню;
- подумайте, з якої точки зору Ви хотіли б подивитися на своє життя, потім приступайте до складання карти;
- виберіть в якості теми щось дуже важливе, цікаве для себе. Покладіться повністю на свої асоціації ...

Максимальна оцінка 21 бал.

- за змістовність, грамотність, логічність - 10 балів;
- за оригінальність викладу думки – 5 балів;
- за дотримання правил – 4 балів;
- за оформлення згідно з правилами – 1 бал

Оцінка може бути знижена за:

- невиконання одного із пунктів загальних рекомендацій (4 бали за кожен пункт).

Питання тестової перевірки знань.

1. Ментальні карти це:

- карти розуму;
- інтелект-карти;
- карти пам'яті.

2. Креативне мислення це:

- нестандартне мислення, яке приводить нових ідей;
- правильно побудоване мислення;
- створення чогось нового.

3. Креативне мислення та ментальні карти це:

- одне і те ж поняття;
- різні поняття;
- взаємопов'язані поняття.

4.Ментальні карти це:

- методика;
- візуальні образи;
- системні об'єкти.

5.Методика Mind Map з'явилась у:

- XIXст;
- XXIст;
- XXст.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Голибард Е. Щоб думати і чинити правильно. Нариси технології системного мислення / – К. : Вечірній Київ, 1998. – 168 с.
- 2.Мапа думок Львів : Видавництво Старого Лева, 2021
- 3.Мюллер Хорст Составление ментальных карт: метод генерации и структурирования идей.//М.Изд-во «Омега», 2007, -126с.

ЗМІСТОВНИЙ МОДУЛЬ 2.

ДІЛОВІ КОМУНІКАЦІЇ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.

Тема 5. Специфіка та основні правила ділового спілкування.(1год.)

1. Ділові комунікації: форми, види та функції.
2. Правила та норми ділового спілкування.
3. Ефективність ділових комунікацій.

Ділові комунікації це спосіб організації та оптимізації того чи іншого виду діяльності(виробничої, комерційної, політичної, наукової, т.і.). Ділове спілкування сприяє встановленню відношень співробітництва та партнерства між колегами, керівником та підлеглими, партнерами та конкурентами. Визначте функції ділових комунікацій та прокоментуйте можливості, які вони надають. Розгляньте види ділових комунікацій(пізнавальні, переконуючі, сугестивні, експресивні, ритуальні) за схемою: мета, очікуваний результат, комунікативні форми та комунікативні засоби. Специфічною особливістю ділових комунікацій є їх регламентованість, тобто підпорядкованість установленим правилам. Ці правила визначаються формою, метою та задачами ділового спілкування, а також національно-культурними традиціями та суспільними нормами поведінки. Визначте специфіку та застосування вербальних та невербальних засобів комунікації.

Ділове спілкування має широкий діапазон жанрових видів письмового (ділові листи, документи, контракти, договори) та усного повідомлення (переговори, збори, наради, зустрічі, консультації). Сьогодні в практику ділового спілкування входить підготовлена презентаційна промова, урочиста промова, вступне слово на різних зустрічах, поздоровні листи. Всі ці жанри ділового спілкування входять в професіональну компетенцію сучасного фахівця. Визначте основні правила та установки ділового спілкування. При підготовці третього питання про ефективність ділових комунікацій доречно розглянути принцип кооперації та постулати Г.П. Грайса, шість максимів Дж.Лінча.

Питання для самоконтролю.

1. Яку роль відіграють ділові комунікації в професійній сфері?
2. Що таке комунікативна компетентність фахівця?
3. Які критерії ефективної комунікації?

Завдання для семінарського заняття.

Виконати індивідуальне завдання. Підготувати самопрезентацію як майбутнього фахівця в сфері екології (агроінженерії).

Мета завдання: засвоєння теоретичного матеріалу та набуття навичок написання само презентації, виходячи з таких параметрів: хто презентує, кому і що.

Загальні рекомендації:

- обсяг не більше одного аркушу А4;
- визначте цільову аудиторію,
- Зверніть увагу на такі питання:
- Чи сприятиме форма виступу налагодженню контакту зі слухачами?
- Чи приверне їхню увагу вступ?
- Чи супроводжуються основні думки аргументами, прикладами, ілюстраціями?
- Чи узагальнено наприкінці основні думки й положення, чи сформульовано висновки?

Максимальна оцінка 10 балів.

Питання тестової перевірки знань:

1. Ділові комунікації це:

- відношення до професійної діяльності;
- спосіб організації та оптимізації того чи іншого виду діяльності;
- спілкування керівника с підлеглими.

2 Ділове спілкування з точки зору кількості учасників ділиться на:

- діалогічне чи монологічне;
- між особисте-публічне;
- контактне-дистантне.

3 Звернення, привітання, бесіда, дискусія, виступ, телефонна розмова це:

-невербальні засоби ділових комунікацій;

-вербальні засоби ділових комунікацій.

4. Просторове розміщення, погляди, жести, міміка, пози це:

-невербальні засоби ділових комунікацій;

-вербальні засоби ділових комунікацій.

5. Людина яка приймає інформацію називається:

-комунікатором;

-реципієнтом.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Коваль А.П. Ділове спілкування. Навч. посібник. – К., 1992.
2. Сагач Г.М. Мистецтво ділової комунікації. – К., 1995.
3. Кови С. Семь навыков высокоэффективных людей / Стивен Р. Кови. – Львов : Вид-во "Світ", 2001. – 452 с.
4. Дороніна М.С. Культура спілкування ділових людей: Посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів.(Видання друге)- К.:1998.

Тема 6. Критерії аналізу публічної промови.

1. Публічна промова як мистецтво переконання.
2. Етапи підготовки та техніка публічного виступу.
3. Методи викладення матеріалу. Стратегія і тактика оратора.

Публічна промова – це форма спілкування між аудиторією та доповідачем. Традиційно публічна промова вважалась мистецтвом переконання. Цілі публічного виступу можуть бути самими різними: проінформувати, пояснити, зацікавити, переконати, переконати, спонукати до дії або надихнути. В залежності від цілей існують види промов: інформаційні (розповідні, описові, пояснювальні), агітаційні (надихаючі, що переконують, які спонукають до дії) і розважальні. Проаналізуйте та наведіть приклади види промов в сучасній практиці в залежності від конкретної сфери застосування. Охарактеризуйте основні поняття античної риторики через які реалізується мистецтво переконувати (логос, етос, пафос, топос). Етапи підготовки промови: тема, вид, мета, портрет аудиторії(демографічні, психологічні та індивідуальні ознаки). Методи викладення матеріалу залежать від визначення стратегії та тактики. Стратегія – це вміння розробляти програму діяльності на основі концепції, враховуючи портрет аудиторії. Компоненти стратегії: установка (меседж) для викладення концепції; завдання як аргументи позиції для переконання аудиторії; над

завдання- це теза, яка повинна визивати емоції та залишитися в пам'яті. Визначаючи установку, необхідно із концепції виділити питання згідно із законами психологічного сприйняття(їх повинно бути від 1 до 3-х), проаналізувати та дати свої відповіді на них використовуючи теорію аргументації; варіанти прийняття рішення. Тактика – це дії по ефективній реалізації стратегії. Вміння оперувати фактами та аргументами, а також активізувати аудиторію, тобто створити атмосферу інтелектуального та емоціонального співробітництва.

Аргументація, яка ґрунтується на логіці та має два аспекти: гносеологічний як пошук істини та етичний як повага до аудиторії. Необхідно активізувати аудиторію, зацікавити її та створити атмосферу обміну думками. Для цього наведіть приклади логічних прийомів для обміну думками.

Питання для самоконтролю.

1. Які способи переконливого впливу ви знаєте? Перерахуйте їх та наведіть приклади.
2. Які невербальні засоби використовуються оратором в процесі публічного виступу? Охарактеризуйте і класифікуйте їх.
3. Які логічні прийоми обміну думками ви знаєте? Охарактеризуйте їх.

Завдання для семінарського заняття:

Виконати індивідуальне завдання «Написання промови про престиж та перспективи вибраної Вами професії».

Мета завдання: засвоєння теоретичного матеріалу та набуття навичок написання промови.

Загальні рекомендації:

- промова має бути обсягом 1 ар. А4, розрахована на 3-5 хв. виступу;
- сформулювати назву промови, виходячи з таких тем: екологія, охорона довкілля, агрономія, агроінженерія.
- сформулюйте назву промови в залежності від аудиторії : а) абітурієнти, б) батьки абітурієнтів, в) викладачі університету, г) економісти, д) політики, е) зарубіжні гості, т.ін.;
- сформулюйте мету промови;
- текст повинен мати чітку композицію: вступ, головна частина, заключна частина;
- при підготовці тексту сформулюйте 7-8 запитань до цієї теми, а також визначте ключові слова і доберіть до них 7-8 асоціацій;
- при підготовці використовуйте різні джерела інформації (статті, словники, художню літературу) , доберіть факти, цифри, афоризми, цитати;

- напишіть промову.

Максимальна оцінка 21 бал.

- за змістовність, грамотність, логічність - 10 балів;
- за оригінальність викладу думки – 5 балів;
- за дотримання правил риторики – 5 балів;
- за оформлення згідно з правилами – 1 бал

Оцінка може бути знижена за:

- невиконання композиції промови (4 бали);
- невиконання одного із пунктів загальних рекомендацій (4 бали за кожен пункт).

Питання тестової перевірки знань:

1. Етос — це засоби впливу, що апелюють до:

- норм людської поведінки;
- почуттів;
- розуму.

2. Логос — це засоби впливу, що апелюють до:

- норм людської поведінки;
- почуттів;
- розуму.

3. Пафос — це засоби впливу, що апелюють до:

- норм людської поведінки;
- почуттів;
- розуму.

4. Більш критично до промови оратора налаштовані аудиторії:

- великі;
- малі.

5. Аргументація — це:

- обґрунтування прийнятності, слушності певної тези;
- сукупність аргументів, що наводять на підтримку тези.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Коваль А.П. Ділове спілкування. Навч. посібник. – К., 1992.

2. Сагач Г.М. Мистецтво ділової комунікації. – К., 1995.

3. Кови С. Семь навыков высокоэффективных людей / Стивен Р. Кови. – Львов : Вид-во "Світ", 2001. – 452 с.

4. Дороніна М.С. Культура спілкування ділових людей: Посібник для студентів гуманітарних факультетів вищих навчальних закладів. (Видання друге) - К.:1998.

Тема 7. Ділові переговори: етапи підготовки, стратегії та результати. (4 год.).

1. Переговори як форма ділового спілкування.
2. Основні етапи переговорів.
3. Стратегія та результати переговорів.

Переговори – це форма взаємозв'язку між людьми, яку призначено для досягнення угоди, коли обидві сторони мають однакові або протилежні інтереси. Конкретизуйте причини проведення переговорів (з певного приводу, за певних умов, з метою, з певних важливих питань) на прикладах із сучасного життя. Визначте функції переговорів. Охарактеризуйте етапи проведення переговорів та їх складові: підготовчий(до комунікативний) та дискусійний (комунікативний). Необхідно розглянути принципи еристики як мистецтва спору, класифікацію учасників спору, принципи та правила його ведення. Ефективні прийоми слухання. Рефлексивне і нерефлексивне слухання,

види і сфера використання. При визначенні стратегії розгляньте та проаналізуйте метод принципіальних переговорів, який розроблений та викладений в книзі Р. Фішера і У. Юрі «Шлях до згоди або переговори без поразки». Прокоментуйте поради щодо етапів підготовки та взаємодії з агресивними партнерами та розкрийте сутність методу «переговорна джиу-джитса» Наведіть приклади такої взаємодії. Зверніть особливу увагу на процес прийняття рішень та процедури завершення переговорів. Важливою процедурою є аналіз ефективності проведених переговорів. Доречно скористатися з цього приводу технікою О. Огнева.

Питання для самоконтролю.

1. Якщо успіх в переговорах не був досягнутим, чи можна їх вважати марними?
2. Чи мають юридичну силу усні домовленості під час переговорів?
3. В чому сутність методу «переговорна джиу-джитсу», який використовується з агресивними партнерами?

Завдання для семінарського заняття:

Виконати індивідуальне завдання «Підготовка до переговорів».

Мета завдання: засвоєння теоретичного матеріалу та набуття навичок підготовки для проведення переговорів.

Підготуйтеся до проведення співбесіди з роботодавцем для отримання бажаної посади. Для цього, насамперед, визначте які посади Ви зможете зайняти згідно зі своєю спеціальністю. Сформулюйте, виходячи із цього 10 можливих питань від роботодавця та варіанти ваших відповідей на них та 5 ваших питань до роботодавця. Розділіть аркуш паперу на дві частини: на одній – аргументи роботодавця; на

другій – відповіді та ваші аргументи . Повинно бути не менше 10 аргументів з кожної частини.

Максимальна оцінка 10 балів.

Питання тестової перевірки знань:

1. Мета переговорів це:

- прийняття взаємовигідного рішення;
- визначення позицій сторін;
- підведення підсумків.

2. Мета проведення дискусії в процесі переговорів це:

- привернути увагу до насутих проблем;
- розробка загальної позиції для взаємовигідних рішень;
- використання законів логіки та принципів аргументації.

3. Який із етапів переговорного процесу включає в себе аналіз ефективності проведеної підготовки та результатів досягнутих домовленостей:

- рефлексивний;
- дискусійний;
- підготовчий.

4. Метод «принципальних переговорів», розроблений Р.Фішером і У. Юрі полягає в вирішенні проблеми виходячи із її якісних ознак, тобто із суті справи:

- так;
- ні.

5. Еристика –це:

- мистецтво ведення спору;
- мистецтво перемагати в спорі;
- один із розділів логіки.

ЛІТЕРАТУРА.

1. Коваль А.П. Ділове спілкування. Навч. посібник. – К., 1992.
2. Сагач Г.М. Мистецтво ділової комунікації. – К., 1995.
3. Кови С. Семь навыков высокоэффективных людей / Стивен Р. Кови. – Львов : Вид-во "Світ", 2001. – 452 с.

4. Переговори без поразки. Гарвардський метод. / Роджер Фишер, Уильям Юри, Брюс Паттон ; пер. с англ. Татьяны Новиковой. — 7-е изд. — М. : Манн, Иванов и Фербер, 2018.

Тема 8. Евристичні методи генерування нових ідей.(1год.)

1. Критичне мислення та поняття евристики.
2. Мозковий штурм як метод групової творчої діяльності.
3. Методи вирішення творчих задач: багатомірних матриць, асоціацій, інверсії, емпатії, організованих стратегій.

Для того, щоб стати компетентним в критичному мисленні, необхідно знати методологічні принципи та вміти їх застосовувати. Перше завдання у навчанні критичного мислення – ознайомити із певними загальними правилами розв'язування проблем – це, так звані, евристики. Евристики застосовуються для розв'язання складних проблем. На відміну від задач, які розв'язуються алгоритмічним шляхом (вимагають контролю за діями) для формування базових умінь і навичок, сутність критичного мислення полягає в контролі за розумовою діяльністю (за розмірковуванням). Евристичні методи направлені на вирішення проблем алгоритми яких ще не існують. Відповідно й керувати процесами розв'язування таких задач, а також навчанням таких процесів можна лише завдяки загальнометодологічним установкам та евристичним приписам. Щоб реалізувати принципи та стратегії необхідні певні процедури, які є в методах генерування нових ідей. В другому питанні слід розкрити сутність та процедури «мозкового штурму» як евристичного методу групової діяльності(вимоги до учасників, етапи та правила). Наведіть приклад застосування цього методу при вирішенні проблем в реальному житті та продемонструйте такі вміння як усвідомлення проблеми, зв'язок між суперечностями, будувати гіпотези, будувати докази, знаходити контраргументи, вибирати з багатьох альтернатив, узагальнити та робити висновки. В третьому питанні мова йде про різновиди методів вирішення творчих задач. Розкрийте вихідні ідеї правила та практичне застосування багатомірних матриць, асоціацій, інверсії, емпатії, організованих стратегій. Наведіть приклади їх використання.

Питання для самоконтролю.

1. В чому полягає відмінність евристичних методів від неевристичних?

2. Чи можливо змодельовати на комп'ютері діяльність свідомості людини?
3. Чи існують методи побудови гіпотез, які можна застосовувати?

Питання тестової перевірки знань:

1. Аналіз як логічна операція – це:

- засіб поєднання елементів в єдине ціле;
- розділення елементів на частини;
- поділ предметів за певними ознаками.

2. Синтез як логічна операція – це:

- засіб поєднання елементів в єдине ціле;
- розділення елементів на частини;
- поділ предметів за певними ознаками.

3. Класифікація як логічна операція – це:

- засіб поєднання елементів в єдине ціле;
- розділення елементів на частини;
- поділ предметів за певними ознаками.

4. Евристичні методи направлені на:

- відкриття нових законів;
- на вирішення складних творчих задач;
- на формування силогізмів.

5.Знання, які отримані внаслідок логічного пізнання:

- існують в вигляді уявлень;
- існують в вигляді понять;
- існують в вигляді інтуїцій.

ЛІТЕРАТУРА.

1.Голибард Е. Щоб думати і чинити правильно. Нариси технології системного мислення /– К. : Вечірній Київ, 1998. – 168 с.

2. Єришев А.О., Лукашевич М.П. Логіка: Курс лекцій. - 2-е вид., доп. і перероб. -К.: 1999.

3. Кроуфорд А. Технології розвитку критичного мислення. –К.: Вид-во «Плеяди», 2006.

4. Сагач Г.М. Мистецтво ділової комунікації. – К., 1995.

5. 10. Терно С. Теорія розвитку критичного мислення. Запоріжжя. 2011.

Інформаційні ресурси

Бібліотека ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

Бібліотека ім. В.Г. Короленко. URL: <http://korolenko.kharkov.com/>

Бібліотека ХНТУСГ. URL: <https://library.khntusg.com.ua/>

Електронна бібліотека. URL: <http://lib.meta.ua/>

Студентська електронна бібліотека URL: <http://www.lib.ua-ru.net/>

Нормативно-правова база України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/>

Навчальне видання

ФІЛОСОФІЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ ТА ДІЛОВІ
КОМУНІКАЦІЇ

Методичні вказівки до проведення семінарських занять з дисципліни

Автор-укладач

ФІРСОВА Людмила Володимирівна

Формат 60x84/16 Гарнітура Times New Roman Папір для цифрового
друку.

Друк ризографічний. Ум. друк. арк. __.
Тираж __ пр.
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, 61002, вул. Алчевських, 44